

**«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον οπλισμό των Ηπειρωτών στο Αρχαιολογικό
Μουσείο Ιωαννίνων»**

Σοφία Κίγκα
Αρχαιολόγος, Μουσειολόγος
Υπουργείο Πολιτισμού/Εφορεία Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων

«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον οπλισμό των Ηπειρωτών στο
Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων»

Σοφία Κίγκα
Αρχαιολόγος, Μουσειολόγος
Υπουργείο Πολιτισμού/Εφορεία Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων

**«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον οπλισμό των Ηπειρωτών
στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων»**

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων

Ιστορικό

Η ανέγερση του Αρχαιολογικού Μουσείου Ιωαννίνων πραγματοποιήθηκε μεταξύ των ετών 1963 – 1966. Ο χαρακτήρας του, ήταν «γενικός», διότι περιελάμβανε ευρήματα από ολόκληρη την Ήπειρο, αντικείμενα της βυζαντινής και μεταβυζαντινής τέχνης και τη συλλογή εικαστικών έργων Ελλήνων καλλιτεχνών του 19ου και 20ού αι. Το 1992, τα βυζαντινά εκθέματα του Αρχαιολογικού Μουσείου Ιωαννίνων, μεταφέρθηκαν στο νέο Βυζαντινό Μουσείο της πόλης, στη νοτιοανατολική ακρόπολη του Κάστρου. Το 1999, πραγματοποιήθηκε και η μετεγκατάσταση της επονομαζόμενης «Πινακοθήκης» στη νεοϊδρυθείσα Δημοτική Πινακοθήκη της πόλης. Από το 2006 και εξής, μετά την αναδιάρθρωση και ανακατανομή της χωρικής τους αρμοδιότητας των Περιφερειακών Υπηρεσιών του ΥΠΠΟΑ στο μουσείο συγκεντρώνονται αποκλειστικά αρχαιότητες που προέρχονται από έρευνες και ανασκαφές του νομού Ιωαννίνων. Μεταξύ των ετών 2002 – 2008 πραγματοποιήθηκε η επανέκθεση των συλλογών του Αρχαιολογικού Μουσείου στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος «Πολιτισμός» του Υπουργείου Πολιτισμού.

Πιστοποίηση – Αναγνώριση

Από το 2024 το AMI ανήκει στα κρατικά Πιστοποιημένα Μουσεία (μαζί με τα Αρχαιολογικά Μουσεία της Ηπείρου -Άρτας, Ηγουμενίτσας και Νικόπολης) σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο του 2021, στο πλαίσιο του μεταρρυθμιστικού προγράμματός του, «Ελληνικό Σύστημα Αναγνώρισης και Πιστοποίησης Μουσείων». Το Ελληνικό Σύστημα Αναγνώρισης και Πιστοποίησης Μουσείων αποτελεί μία ολοκληρωμένη παρέμβαση του Υπουργείου Πολιτισμού (ΥΠ.ΠΟ.) που έχει ως στόχο τη βελτίωση και προσαρμογή όλων των μουσείων της ελληνικής επικράτειας στις προκλήσεις του 21ου αιώνα. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα αναβάθμισης του συνόλου των ελληνικών μουσείων, τα θεμέλια του οποίου τέθηκαν το 2002 με το άρθρο 45 του ν. 3028/2002. Ο νόμος προσέγγισε για πρώτη φορά με ενιαίο και σύγχρονο τρόπο τα θέματα ίδρυσης και λειτουργίας των ελληνικών μουσειακών φορέων. Το 2020 το πλαίσιο εξειδικεύτηκε σε δύο διακριτές διαδικασίες, αυτή της Πιστοποίησης, δηλ. της ίδρυσης και λειτουργίας μουσείου από το ΥΠ.ΠΟ., και αυτή της Αναγνώρισης, η οποία απευθύνεται στα μουσεία που δεν ανήκουν στο ΥΠ.ΠΟ.

«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον οπλισμό των Ηπειρωτών
στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων»

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων

Στόχοι

Στους στόχους του αρχαιολογικού Μουσείου είναι η έρευνα, η ερμηνεία και διάχυση του πλούτου των συλλογών του στο κοινό. Στο πλαίσιο αυτό σχεδιάζει και υλοποιεί περιοδικές εκθέσεις με επιμέρους και ποικίλες θεματικές, καθώς και εκπαιδευτικές δράσεις, προγράμματα και εκδηλώσεις που προσφέρουν μια ολοκληρωμένη εμπειρία επίσκεψης και ενδυναμώνουν τη σχέση του με την τοπική κοινωνία και το ευρύτερο κοινό. Στους στόχους του Μουσείου έχουν προστεθεί τα τελευταία χρόνια η εξασφάλιση της προσβασιμότητας σε όλες τις ομάδες κοινού και οι δράσεις για ειδικό κοινό και κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες. Παράλληλα το μουσείο, επιδιώκει συνεργασίες με τοπικούς φορείς και συλλόγους πολιτών και διοργανώνει καλλιτεχνικές και εικαστικές εκδηλώσεις που το καταστήσουν ανοιχτό, δημόσιο τόπο και προσφιλή χώρο επίσκεψης.

**«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον οπλισμό των Ηπειρωτών
στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων»**

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων

Η Συλλογή

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων διαθέτει έναν τεράστιο πλούτο αρχαιολογικών ευρημάτων από την Ήπειρο και αποτελεί έναν σημαντικό «τόπο» ανασύνθεσης, ερμηνείας και προβολής του παρελθόντος της. Οι εκθεσιακοί του χώροι φιλοξενούν ευρήματα που καλύπτουν μια μεγάλη χρονική περίοδο, από την πρώτη εμφάνιση του ανθρώπου στην Ήπειρο, κατά την Κατώτερη Παλαιολιθική εποχή πριν από 250.000 χρόνια, έως και τους ύστερους ρωμαϊκούς χρόνους (3ος αι. μ.Χ.). Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στα ευρήματα από το ιερό της Δωδώνης τα οποία εκτίθενται σε μια αίθουσα αφιερωμένη αποκλειστικά σε αυτό. Η διάρθρωσή της βασίζεται σε τρεις άξονες: ένα χρονολογικό, ένα γεωγραφικό και ένα θεματικό, οι οποίοι διατρέχουν τη μουσειολογική ροή επιχειρώντας να αναδείξουν την ιδιαίτερη φυσιογνωμία και πορεία της περιοχής κατά την αρχαιότητα.

Διάρθρωση έκθεσης – Θεματικές Ενότητες

Η διάρθρωσή της μόνιμης έκθεσης βασίζεται σε τρεις άξονες: ένα χρονολογικό, ένα γεωγραφικό και ένα θεματικό. Τα εκθέματα αναπτύσσονται οργανωμένα στις παρακάτω θεματικές ενότητες:

- Προϊστορική Ήπειρος
- Πολιτική και διοικητική οργάνωση της Ηπείρου
- Αιακίδες, οι βασιλείς των Μολοσσών
- Ο καθημερινός βίος των Ηπειρωτών
- Η Αρχαιολογία του Θανάτου
- Η Ήπειρος στη ρωμαϊκή εποχή
- Το ιερό της Δωδώνης

«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον οπλισμό των Ηπειρωτών
στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων»

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων

Εκπαίδευση

Το Μουσείο σχεδιάζει πλήθος εκπαιδευτικών προγραμμάτων για μαθητές όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης (Νηπιαγωγείου, Δημοτικού, Γυμνασίου, Λυκείου, προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές). Η μουσειακή εκπαίδευση στο AMI βασίζεται σε ενδεδειγμένα μοντέλα μουσειακής μάθησης και επικοινωνίας και στοχεύει στην απόκτηση της γνώσης που πηγάζει από το μουσείο και τα αντικείμενά του και την ανάπτυξη δεξιοτήτων των επισκεπτών/μαθητών. Τα προγράμματά συνδέονται με το πρόγραμμα σπουδών της κάθε εκπαιδευτικής βαθμίδας και τις επιμέρους δεξιότητες και ανάγκες της ομάδας στόχου. Ενισχύονται με ποικίλα παιδαγωγικά εργαλεία που συμβάλουν βιωματική σύνδεση των μαθητών με την αρχαιολογική κληρονομιά και στην ενσυναίσθηση της μουσειακής εμπειρίας

Πρόσβαση σε όλους – Ειδικό κοινό

Κύριος στόχος του AMI επίσης, είναι η ενίσχυση της πρόσβαση σε διάφορα είδη κοινού. Αρκετές από τα εκπαιδευτικά προγράμματά και τις δράσεις του AMI απευθύνονται σε ενήλικο κοινό, οικογένειες, κοινωνικά ευάλωτες ομάδες, κρατουμένους, μαθητές εσπερινών σχολείων και ΑμεΑ. Η προβολή του AMI ενισχύεται μέσω της νέας ιστοσελίδας της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων www.efaioa.gr

Συμμετοχή σε Διεθνής και Ευρωπαϊκές δράσεις

Το AMI συμμετέχει σε θεσμοθετημένες Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Δράσεις, όπως οι «Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς», «Διεθνής Ημέρα Μουσείων», «Πολιτισμός και Περιβάλλον», «Ευρωπαϊκή Ημέρα Συντήρησης» κ.α.

«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον οπλισμό των Ηπειρωτών
στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων»

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα

Ομάδα στόχου: Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα απευθύνεται σε μαθητές Δ και Ε Δημοτικού. Σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε αρχικά το 2017 και συνεχίζει να υλοποιείται έως σήμερα (2024) ως μέρος του κεντρικού κορμού των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Μουσείου.

Κεντρικός στόχος είναι η εξοικείωση με τον αρχαίο οπλισμό που εκτίθεται στη μόνιμη έκθεση του Μουσείου (κράνη, δόρατα - αιχμές, ξίφη, θώρακας, ασπίδες, πανοπλίες στρατηγών).

Επιμέρους στόχοι : Μέσα από τον οπλισμό οι μαθητές γνωρίζουν την κοινωνική και πολιτειακή οργάνωση των Ηπειρωτών στην αρχαιότητα καθώς και πληροφορίες για τα υλικά, τη διατήρησή τους και το ρόλο του Μουσείου στην διάσωση και τεκμηρίωση του υλικού πολιτισμού.

Ο οπλισμός στη συλλογή του AMI Ο γεωργοκτηνοτροφικός τρόπος διαβίωσης και η εγκατάσταση των εθνών της Ηπείρου σε ατείχιστους οικισμούς οδήγησαν τους κατοίκους της ενδοχώρας σε εκτεταμένη χρήση όπλων, ήδη από την εποχή του χαλκού. Αρχαίοι συγγραφείς, όπως ο Αθηναίος Θουκυδίδης (Θουκυδίδης Ι, 6) σχολίασε τη *σιδηροφορία* των κατοίκων της Δυτικής Ελλάδας, κυρίως των Αιτωλών και των Ακαρνάνων. Ο ίδιος ο βασιλιάς Πύρρος (Πλούταρχος, Πύρρος 26.5.) περηφανευόταν για το *φιλοπόλεμο* του γένους του, αναφέροντας «*αίχμηταί καί νῦν και πάρος Αἰακίδαι*» (Οι Αιακίδες και παλαιά ήταν και τώρα είναι γενναίοι πολεμιστές). Τα όπλα ήταν απαραίτητα στο κινήγι, στην προστασία της κτηνοτροφικής ομάδας από εξωτερικούς κινδύνους και στις πολεμικές ενέργειες. Ο μεγάλος τους αριθμός και η διαχρονική τους χρήση μαρτυρεί τον διαρκή αγώνα για επιβίωση. Οι τύποι των σιδερένιων όπλων που βρέθηκαν σε τάφους υποδηλώνουν την επικοινωνία της Ηπείρου, τόσο με τα βαλκάνια, όσο και με την υπόλοιπη Ελλάδα. Η οπλοφορία και ο ενταφιασμός του νεκρού με τον οπλισμό του αποτελούν παραδόσεις που τηρήθηκαν για αιώνες από τον 13^ο π.Χ. αι. ως τη ρωμαϊκή κατάκτηση.

«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον οπλισμό των Ηπειρωτών
στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων»

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα

Ο οπλισμός στη συλλογή του AMI

Στο Αρχαιολογικό Μουσείο φιλοξενούνται αμυντικά και επιθετικά όπλα αλλά και απεικονίσεις που προσφέρονται για την εξυπηρέτηση των στόχων του προγράμματος και χρονολογούνται από τον 13ο π.Χ. αι. ως τη ρωμαϊκή κατάκτηση.

Εικ. 5. Χάλκινο κράνος φρυγικού τύπου από τη Βίτσα Ζαγορίου. Χρονολογείται στο 350-325 π.Χ

(εικ. 1). Χάλκινο αμφίστομο ξίφος με εγγάρακτες συνεχείς σπείρες στη λεπίδα και τη λαβή. Διατηρεί τμήμα της ελεφαντοστεϊνης επένδυσης της λαβής του. Αποτελεί μέρος της πολεμικής εξάρτησης του "γενάρχη" πολεμιστή από το Λιατοβούνι Κόνιτσας. Τέλη 13ου-αρχές 12ου αιώνα π.Χ.

(εικ. 2). Ανάπαρασταση του θώρακα του «γενάρχη» πολεμιστή από το Λιατοβούνι Κόνιτσας. Χάλκινα ομφάλια και κουμπιά με συμφυείς κρίκους ήταν ραμμένα στον δερμάτινο θώρακα και τον σκούφο του πολεμιστή ενισχύονταν την αμνά του. Τέλη 13ου-αρχές 12ου αιώνα π.Χ.

(εικ. 3). Χάλκινα κράνη, σιδερένια ξίφη, μαχαίριδια και αιχμές από δόρατα και ακόντια από ορεινούς οικισμούς και από το λεκανοπέδιο Ιωαννίνων. Το πλήθος και η αδιάλειπτη χρήση τους μαρτυρούν τον διαρκή αγώνα για επιβίωση και τον χαρακτηρισμό των Ηπειρωτών ως γενναίων πολεμιστών. Προέρχονται από το Λιατοβούνι, Βίτσα, Δουρούτη, Παλαόπυργο, Δωδώνη. Αρχαϊκή έως ελληνοιστική εποχή (7ος - 2ος αι.)

(Εικ. 4). Χάλκινο κράνος «αλλυρικού» τύπου με εγγάρακτη παράσταση αγρόχοιρου στην παραγαθίδα, από το νεκροταφείο της Δουρούτης. Είχε χρησιμοποιηθεί ως οστεοθήκη. Αρχαϊκή εποχή (6ος αιώνας π.Χ.)

**«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον οπλισμό των Ηπειρωτών
στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων»**

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα

Ιδιαιτερότητες – Βασική μεθοδολογία σχεδιασμού και υλοποίησης

- Κατά τον σχεδιασμό αποφασίστηκε ότι η ροή του προγράμματος θα βασιστεί στη αφήγηση. Στόχος ήταν **όλες οι πληροφορίες** που δίνονται στα παιδιά να **συνδυάζονται εναλλάξ και παράλληλα με τη δράση και τη διάδραση** των μαθητών.
- Δεδομένου ότι το υλικό του εκπαιδευτικού μας προγράμματος (εκθέματα) βρίσκονται σε 3 διαφορετικές αίθουσες/ενότητες της έκθεσης (Πολιτική και διοικητική οργάνωση της Ηπείρου, Η Ήπειρος στη ρωμαϊκή εποχή, Το ιερό της Δωδώνης) και τα παιδιά πρέπει να κινηθούν στο χώρο του Μουσείου. το πρόγραμμα σχεδιάστηκε ώστε **η κίνηση των παιδιών από αίθουσα σε αίθουσα να είναι συντονισμένη και καθοδηγούμενη** και να εξυπηρετεί τους στόχους του προγράμματος.
- **Η διαδρομή των παιδιών καθορίζεται μέσα από την «αφήγηση ιστορίας».** Αφηγητής της ιστορίας μας είναι ένας σημαντικός «πολεμιστής - γενάρχης» μια ορεινής φυλής των Ηπειρωτών. Ο αφηγητής πολεμιστής υποδέχεται τα παιδιά, αυτοσυστήνεται και στη συνέχεια και τους δίνει γραπτές οδιήγες πώς να κινηθούν στο χώρο . Σε καθορισμένα σημεία αφήνει στα παιδιά σημειώματα με πληροφορίες σχετικά με τον οπλισμό, καθώς και οδηγίες για να βρουν το επόμενο «στοιχείο –σημείωμα».
- **Η πορεία των παιδιών σημειώνεται με χάρτινες αιχμές δοράτων (βελάκια) στο δάπεδο** του μουσείου, που υποδεικνύουν την διαδρομή στο χώρο.
- Κατά την καθοδηγούμενη διαδρομή **τα παιδιά πραγματοποιούν 5 κομβικές στάσεις στις οποίες βρίσκουν τα σημειώματα του αφηγητή** που προσθέτουν στοιχεία, προκαλούν ερωτήσεις και δίνουν απαντήσεις και τροφή για περαιτέρω διάλογο.
- Η πορεία της διαδρομής και οι στάσεις ακολουθούν την μουσικολογική ροή της έκθεσης και την γραμμή το χρόνου από τον 13^ο πχ) πρώιμη εποχή του χαλκού ως τα ρωμαϊκά χρόνια.

«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον οπλισμό των Ηπειρωτών
στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων»

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα

Σχεδιάγραμμα της Αφήγησης (οι κομβικές Στάσεις)

Στάση 1 : Υποδοχή – Ο αφηγητής αυτοσυστήνεται – το παιχνίδι ανακάλυψης ξεκινά

Στάση 2: Ο γενάρχης πολεμιστής από το Λιατοβούνι Κόνιτσας και η πανοπλία του

Στάση 3: Η μεγάλη βιτρίνα με τα όπλα των Ηπειρωτών (Κρανή – δόρατα – ξίφη – μαχαίρια – κοινωνική οργάνωση και τρόπος ζωής)

Στάση 4: Μια μακεδονική Ασπίδα, λάφυρο του Πύρου

Στάση 5: Το ιερό της Δωδώνης, ως κέντρο διοικητικών αποφάσεων. Οι χάλκινοι αδριάντες των στρατηγών

Στάση 6: Μαρμάρινη σαρκοφάγος με ανάγλυφη σκηνή από τη Ιλιάδα (ρωμαϊκής εποχής)

Δραστηριότητες

1. Παιχνίδι - κουίζ ερωτήσεων
2. Καταγράφω τον αρχαίο οπλισμό του ΑΜΙ

«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον οπλισμό των Ηπειρωτών
στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων»

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα - περιγραφή

Στάση 1 : Υποδοχή – Ο αφηγητής αυτοσυστήνεται – το παιχνίδι ανακάλυψης ξεκινά

- Καλωσόρισμα από τον εμπνευστή – αρχαιολόγο
- Σύντομη συζήτηση σχετικά το μουσείο, τη συλλογή, οι κανόνες επίσκεψης, διερεύνηση αν έχουν ξαναπάει, τι δουλειές κάνει ένα μουσείο (προστασία, φύλαξη, καταγραφή, μελέτη, συντήρηση, ανασύσταση)
- Τι θα μάθουμε σήμερα; Πως θα εξελιχθεί η δράση μας; Ποιος θα μας καθοδηγήσει και πως;
- Δίνουμε στα παιδιά την **πρώτη Καρτέλα – Οδηγία** που γραφεί:

✓ *Στα βελάκια αν βαδίσεις..ένα σπουδαίο αρχηγό – πολεμιστή θα γνωρίσεις*

Τα παιδιά ακολουθούν τα βελάκια (αιχμές δοράτων στο δάπεδο) και φτάνουν στη Στάση 2

«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον οπλισμό των Ηπειρωτών
στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων»

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα - περιγραφή

Στάση 2 : Ένας σπουδαίος γενάρχης πολεμιστής

Ήμουν «**Γενάρχη της φυλής**», σπουδαίος αρχηγός – πολεμιστής!
Από το Λιατοθούνη! Και όπως λέν οι αρχαιολόγοι -για να μην
περιαυτολογώ- η δική μου πανοπλία είναι η πιο παλιά και η πιο
σπουδαία που έχουν βρεί. Όταν την αγόρασα ήταν κάπως ακριβή αλλά
....του αρχηγού ο οπλισμός πρέπει να είναι ξεχωριστός...!

Τι οπλισμό είχα;

Δύο χάλκινα **Ξίφη** φυσικά! Κοφτερά και δυνατά! Στις μονομαχίες
πρώτα, τη ζωή μου προστατεύαν...αλλά και στη ζώνη όταν ήταν
περασμένα τα κατορθώματά μου μνημονεύαν.

Δύο και τα **δόρατα**.. για τη μάχη απαραίτητα. Το ένα το εκτόξευα από
μακριά, το άλλο όμως το κρατούσα στο χέρι μου γερά... και στη σώμα
με σώμα συμπλοκή έδινα την τελειωτική βολή! Ξύλινα ήταν τα δόρατα
παιδιά για να είναι ελαφριά. Και στην άκρη τους η **αιχμή** σιδερένια
συνήθως και δυνατή!

Όσο για την άμυνά μου ....φόραγα το **θώρακα** μου! Από σκληρό δέρμα
ήταν φτιαγμένος και είχε πάνω του 8 χάλκινους δίσκους ραμμένους,
που δεν άφηναν τίποτα να τον διαπερνά!

Και στο κεφάλι; Θα ρώταγε κανείς. ..αχι τι μου θυμίσατε τώρα...είχα
ένα **σκούφο** γερό...πολύ γερό από δέρμα σκληρό! Και πάνω του είχε
μικρά χάλκινα κουμπάκια ραμμένα! Όμως το δέρμα είναι ευαίσθητο
υλικό και δεν σώθηκε δυστυχώς.

Όμως....όλη η άλλη η πανοπλία ευτυχώς!!!έχει διασωθεί. Σαν **κειμήλιο**
την κρατούσαν οι γενιές που ακολουθούσαν. Τη δόξα και τη δύναμή
μου να θυμούνται οι δικόι μου. Και έτσι από το χώμα της
ανασκαφής...έφτασε να τη βλέπετε εσείς!

Θέλετε και άλλα να σας διηγηθώ; Τις αιχμές ακολουθήστε και άλλους
οπλισμούς θα δείτε!

«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον οπλισμό των Ηπειρωτών
στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων»

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα - περιγραφή

Στάση 3 : Ο πλούσιος οπλισμός των Ηπειρωτών

Πριν σας πω αυτά που θέλω...
θέλω να ακούσω από εσάς....!

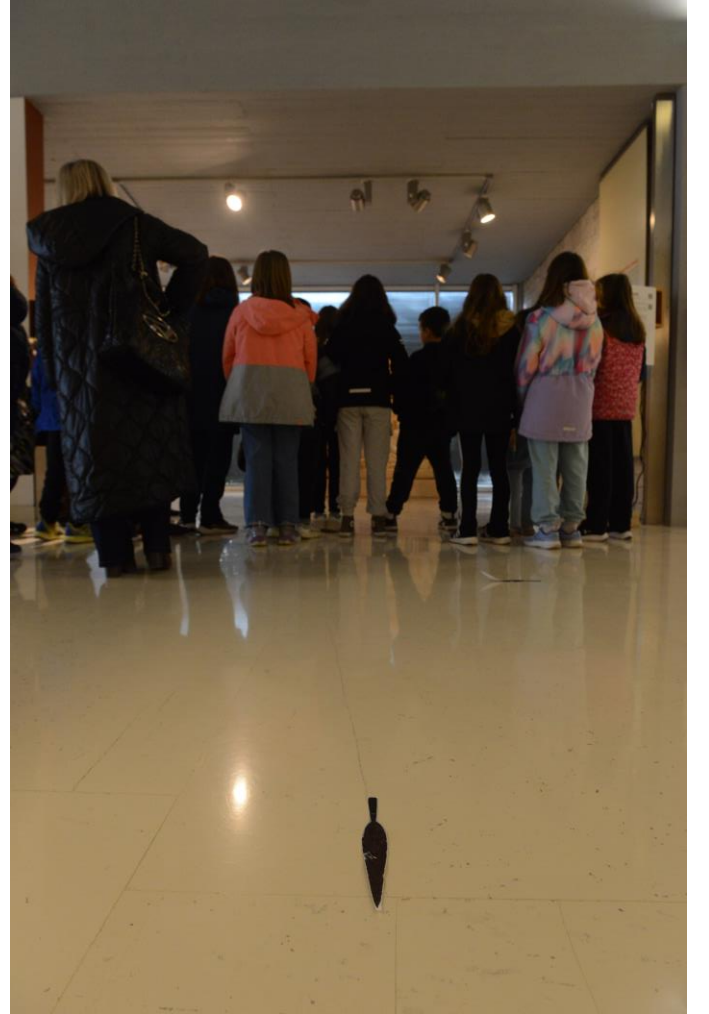
Τι είναι άραγε όλα αυτά;;;;;

Για τα **κράνη** ...
θέλετε στοιχεία να σας δώσω;
Παραγναθίδες είχε το πιο παλιό...
το φορούσε της Δουρούτης ο αρχηγός!

Θυμίζει σκούφο που γέρνει μπροστά!
Ο πολεμιστής από την Βίτσα
το φόραγε παιδιά!

«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον οπλισμό των Ηπειρωτών
στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων»

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα - περιγραφή

Στάση 3 : Ο πλούσιος οπλισμός των Ηπειρωτών (συνέχεια)

*Πίλος λέγεται το κράνος αυτό
και είναι από όλα..
το πιο απλό!*

*Κί' αν τα κράνη ήταν για μερικούς
...τα **μαχαίρια** ήταν όπλα και εργαλεία
πολύτιμα για τους πολλούς!*

*Μήπως όμως κάτι λείπει από την
εξάρτηση του οπλίτη;;;
Οι αιχμές θα δώσουν τη λύση!*

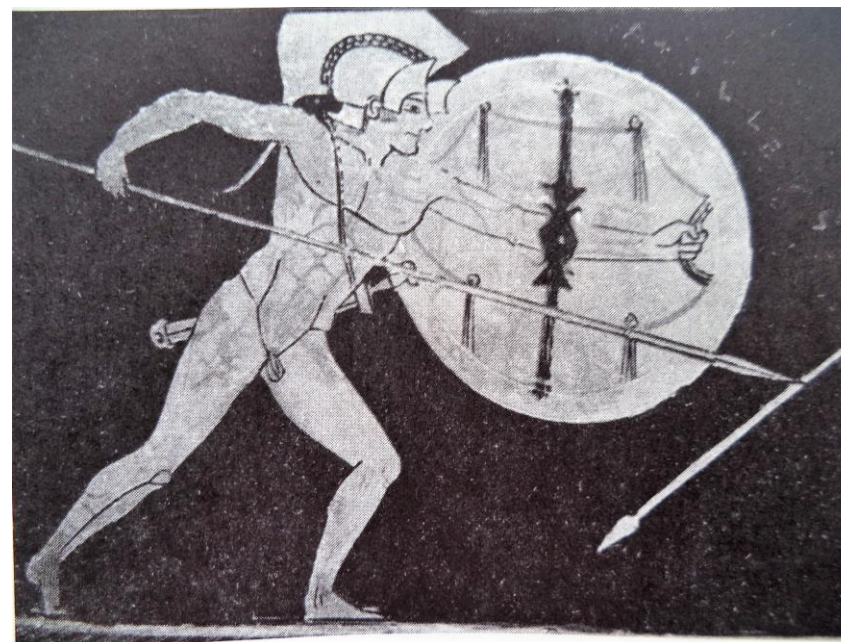
*Όμως **γιατί πολεμούσαν** κάθε μέρα οι Ηπειρώτες;
Μήπως ήταν πολεμοχαρείς? Άπαπα! Μη το
ξαναπείς...
Ήταν γενναίοι....! δυνατοί...
Όχι όμως πολεμοχαρείς.
Από ανάγκη στη μάχη ριχνόταν ...
τα κοπάδια με τα ζώα, τα σπίτια και τις
οικογένειές τους υπερασπιζόταν!*

«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον οπλισμό των Ηπειρωτών
στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων»

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα - περιγραφή

Στάση 4 : Όπλο ή ασπίδα

Λεγόταν **Όπλον** ή αλλιώς **Ασπίδα**
Μακεδονική!
Για την άμυνα του οπλίτη ήταν
απαραίτητη και η πιο αποτελεσματική !

«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον οπλισμό των Ηπειρωτών
στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων»

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα - περιγραφή

Στάση 4 : Όπλο ή ασπίδα

Πύρρος λεγόταν
ο πιο σπουδαίος Ηπειρώτης Βασιλιάς!
Ένωσε τους Ηπειρώτες και θέλησε
...την Ήπειρο να κάνει μεγάλη και τρανή!
Σε μια μάχη φοβερή...
Μάχη του Αώου ήταν γνωστή...
Μακεδόνες και Ηπειρώτες
πολεμήσανε σκληρά!
Του Πύρρου οι πολεμιστές βγήκανε
και νικητές! Τις ασπίδες των μακεδόνων
ο Βασιλιάς Πύρρος ως λάφυρα τις πήρε και
δώρο στο θεό Δία,
στο Ιερό της Δωδώνης τις έκανε!

«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον σπλισμό των Ηπειρωτών
στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωάννινων»

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα - περιγραφή

Στάση 5 : Στης Δωδώνης το Ιερό

Στης Δωδώνης το Ιερό ήταν κάποτε στημένα
χάλκινα αγάλματα σπουδαίων πολεμιστών.

Μίλωνας ήταν το όνομά του
και **ίππαρχος** το αξίωμά του!

Κρίσωνας λεγόταν ο άλλος και
ήταν **στρατηγός** μεγάλος!

Έχω κάτι τελευταίο αλλά πολύ σημαντικό σαν γενάρχης να σας
πω...

Όσο και αν πολεμούσαν...

την ειρήνη αγαπούσαν!

Και ακόμα και ο Πύρρος...μετά από μια μεγάλη μάχη που κέρδισε
στην Ιταλία,

ειρήνη και συμφιλίωση με τους Ρωμαίους ζητούσε, γιατί ήξερε,
ότι

με ειρήνη.....

ο λαός του καλύτερα θα ζούσε!

«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον σπλισμό των Ηπειρωτών
στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων»

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα - περιγραφή

Στάση 6 : Σκηνές από την Ιλιάδα

*Της Ιλιάδας οι ήρωες τα κρατούσαν
και για αυτά επολεμούσαν.
Ήταν τότε ιερά και πολύ σημαντικά*

«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον οπλισμό των Ηπειρωτών
στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων»

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα

Δραστηριότητες

1. Παιχνίδι - κουίζ ερωτήσεων

ΟΜΑΔΑ 1

1. Ένα τέτοιο με λοφίο αν φοράς, όλο περηφάνια στη μάχη τραβάς!
2. Σπουδαίος ήταν βασιλιάς, της Ηπείρου αρχηγός!
3. Πλούτο και εξουσία μαρτυρούν και στη μονομαχία μπορούν να χρησιμοποιηθούν!
4. Όπλον Μακεδονικό...ο Πύρος το έφερε στις Δωδώνης το Ιερό!
5. Κοφτερή και μυτερή του δόρατος η .....
6. Εκεί, σε αυτόν τον οικισμό, βρήκαμε του γενάρχη τον οπλισμό!
7. Η Δωδώνη είχε χαρακτήρα διπλό...ήταν κέντρο.....και .....

....τι είναι;

ΟΜΑΔΑ 2

1. Οι πολεμιστές δύο κουβαλάνε.....και **από μακριά** με αυτά χτυπάνε!
2. Σιδερένιο και γερό, όπλο άλλα **και εργαλείο**, απαραίτητο και για τον γεωργό!
3. Στον κορμό μου όταν ήταν φορεμένος, ένιωθα προστατευμένος!
4. Με τη δύναμη του πάνθηρα ή του αετού...στη ζώνη ήταν περασμένο του σπουδαίου στρατηγού!
5. Έτσι λέγεται το κράνος αυτό που είναι από όλα το πιο απλό
6. Όμως γιατί πολεμούσαν τα πολύ παλιά τα χρόνια, αν όπως είπαμε εμείς δεν ήταν πολεμοχαρείς?
7. Η μάχη αυτή ... τον Πύρρο ανέδειξε νικητή!

«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον οπλισμό των Ηπειρωτών
στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων»

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα

Δραστηριότητες

2. Καταγράφουμε τον οπλισμό στην καρτέλα δραστηριοτήτων

ΚΑΡΤΕΛΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ	Αριθμός Καταγραφής
	
Τι είναι το αντικείμενο αυτό;	
Σε ποιον αρχαίο οικισμό, κοντά στα Ιωάννινα, το βρήκαμε;	
Τι έχει χαραγμένο στην μια παραναθίδα;	
Τι άλλο οπλισμό νομίζετε ότι μπορεί να είχε ο πολεμιστής που το φόραγε;	
<i>Ζωγραφίξω το αντικείμενο όπως ήταν στο παρελθόν (στην πίσω σελίδα)</i>	

ΚΑΡΤΕΛΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ	Αριθμός Καταγραφής
	
Πως λέγεται αυτό το αντικείμενο;	
Σε ποιον αρχαίο οικισμό βρέθηκε;	
Από τι υλικό είναι φτιαγμένο;	
Από τι υλικό ήταν φτιαγμένη η λαβή του;	
Τι άλλο οπλισμό είχε ο πολεμιστής (γενάρης) που το χρησιμοποιούσε;	
<i>Ζωγραφίξω το αντικείμενο όπως ήταν στο παρελθόν (στην πίσω σελίδα)</i>	

ΚΑΡΤΕΛΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ	Αριθμός Καταγραφής
	
Τι αντικείμενο είναι αυτό;	
Τι παριστάνει; Ποια άλλα ζώα ξέρετε που διακοσμούσαν λαβές σπαθιών;	
Είναι μέρος ενός μεγάλου αγάλματος; Τι παριστάνει αυτό το μεγάλο άγαλμα;	
Σε ποιο σημαντικό Ιερό της Ηπείρου το βρήκαμε;	
Ποιος νομίζετε ότι το προσέφερε εκεί;	
<i>Ζωγραφίξω το αντικείμενο όπως ήταν στο παρελθόν (στην πίσω σελίδα)</i>	

ΚΑΡΤΕΛΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ	Αριθμός Καταγραφής
	
Πως λέγεται αυτό το αντικείμενο;	
Σε ποιο σημαντικό Ιερό της Ηπείρου βρέθηκε;	
Ποια λέξη διακρίνεται ότι γράφει πάνω;	
Ποιος σπουδαίος βασιλιάς της Ηπείρου το προσέφερε στο Ιερό;	
Σε ποια μάχη το κέρδισε και το πήρε ως λάφυρο; Ποιοι πολεμούσαν στην μάχη αυτή;	
<i>Ζωγραφίξω το αντικείμενο όπως ήταν στο παρελθόν (στην πίσω σελίδα)</i>	

«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον σπλιισμό των Ηπειρωτών
στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων»

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα

1. Παιδαγωγικά εργαλεία : Ως εκπαιδευτικά εργαλεία χρησιμοποιούνται η αφήγηση, ο διάλογος/μαιευτική, η χρήση αινιγμάτων, η ανακάλυψη κρυμμένων στοιχείων, η αισθητηριακή επαφή, το επιτραπέζιο παιχνίδι- κουιζ, καθώς και η ενεργή συμμετοχή σε εργασία του μουσείου.
2. Μουσειογραφικά εργαλεία :
  - ✓ Τα αντικείμενα/οπλισμός της συλλογής
  - ✓ Το εποπτικό υλικό της έκθεσης (κείμενα, φωτογραφίες, αναπαραστάσεις)
  - ✓ Καρτέλες – σημειώματα με πληροφορίες για τον σπλιισμό
  - ✓ Εικόνες σπλιτών από την αρχαία ελληνική αγγειογραφία
  - ✓ Η ψηφιακή εφαρμογή της ρωμαϊκής σαρκοφάγου
  - ✓ Κατασκευές που μιμούνται όπλα (ασπίδα και ξίφος)
  - ✓ Καρτέλες καταγραφής μουσειακών αντικειμένων

«Από τη μάχη στο Μουσείο.
Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τον οπλισμό των Ηπειρωτών
στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων»

Ευχαριστίες

Θερμές ευχαριστίες οφείλω στους πρώην προϊσταμένους της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ιωάννινων
κ. Κωνσταντίνο Σουέρεφ και κα Βάρβαρα Παπαδοπούλου, οι οποίοι στάθηκαν αρωγοί,
σε κάθε μουσειοπαιδαγωγική μου εργασία στο Μουσείο, όλα τα προηγούμενα χρόνια.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω επίσης στον νυν προϊστάμενο της Εφορείας
κ. Ιωάννη Χουλιαρά για την αμέριστη υποστήριξή του.

Ευχαριστώ ακόμα την συντηρήτρια αρχαιοτήτων της Εφορείας κα Μελίνα Νάκα, η οποία έθεσε σε έμπρακτη εφαρμογή όλες
τις ιδέες για κατασκευές που εμπλουτίζουν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα, καθώς και τον φωτογράφο της Εφορείας

κ. Παναγιώτη Τσιγκούλη που υποστήριξε και αυτό το πρόγραμμά μου

Τέλος θα πρέπει να ευχαριστήσω τους εκπαιδευτικούς των Δημοτικών Σχολείων Ιωάννινων με τους οποίους συνεργάστηκα
για την υλοποίηση του προγράμματος και φυσικά τους πάντα πρόθυμους και ενθουσιώδεις μαθητές που συμμετείχαν.

Σοφία Κίγκα

Αρχαιολόγος, Μουσειολόγος

Υπουργείο Πολιτισμού/Εφορεία Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων